

สรุปผลการดำเนินงาน
โครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่
ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล”
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓

*****

ที่มา

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย มีเป้าหมายสำคัญกล่าวคือ “เศรษฐกิจฐานรากมั่นคง และชุมชนพึ่งตนเองได้ภายในปี ๒๕๖๕” จึงมีภารกิจสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากให้มั่นคง เพื่อให้พี่น้องประชาชนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข โดยคำนึงถึงศักยภาพจากฐานเดิมที่มีอยู่ และโอกาสภายใต้บริบทใหม่ แล้วยังต้องสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศไทยในระยะยาวที่ต้องการลดความเหลื่อมล้ำ และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับโลก โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงาน ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ กระทรวงมหาดไทย ได้มอบหมายให้กรมการพัฒนาชุมชน ขับเคลื่อนโครงการสำคัญ คือ การพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยครอบคลุมหมู่บ้านชุมชนทั้งหมด ๓๕,๐๓๒ หมู่บ้าน/ชุมชน กิจกรรมที่ได้ดำเนินการในระยะแรกคือ การลดรายจ่าย สร้างรายได้ระยะสั้น ด้วยการ “ปลูกผักสวนครัว เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร” และการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาส่งเสริมให้พี่น้องประชาชนปฏิบัติจนเป็นวิถี ประกอบกับปรากฏการณ์ และสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อม น้ำท่วม วาตภัย ภัยแล้ง ระบบนิเวศเสื่อมโทรม รวมถึงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) ปัญหาวิกฤตทางสังคม ความยากจน หนี้สินเฉลี่ยรายครัวเรือนสูงขึ้น ตกงาน ถูกเลิกจ้าง โรงงานปิด ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ตลอดจนระบบการผลิตทางการเกษตรที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับความมั่นคงด้านอาหารและน้ำ กรมการพัฒนาชุมชนจึงได้ดำเนินงานตามโครงการ “พัฒนาพื้นที่ต้นแบบตามหลักทฤษฎีใหม่ ประยุกต์สู่ โคก หนอง นา โมเดล” โดยมุ่งหวังให้พี่น้องประชาชนในชนบทซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรมีศักยภาพในการบริหารจัดการพื้นที่ให้เหมาะสมอย่างเป็นระบบ เป็นการสร้างชีวิตที่ยั่งยืน นำไปสู่การสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มั่นคงและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยมีกิจกรรมที่ดำเนินการโดยใช้งบประมาณกรมการพัฒนาชุมชน ดังนี้

๑. โครงการศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการพัฒนา “ศูนย์การเรียนรู้การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่วิถีชีวิต”

ดำเนินการ ณ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน ทั้ง ๑๑ แห่ง เพื่อให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบและแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิต ในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตตามรูปแบบแนวทาง “โคก หนอง นา โมเดล” งบประมาณทั้งสิ้น ๑๓,๒๐๐,๐๐๐ บาท

๑.๑ กิจกรรมการดำเนินงานตามโครงการ

- ๑.๑.๑ บันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับหน่วยงาน ๗ ภาคี
- ๑.๑.๒ สร้างการรับรู้แก่ผู้บริหารระดับกรมฯ และพัฒนาการจังหวัด
- ๑.๑.๓ สร้างทีมขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ฯ ประกอบด้วย บุคลากรศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน ทั้ง ๑๑ แห่ง และเครือข่ายกสิกรรมธรรมชาติ
- ๑.๑.๔ ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตร การพัฒนาผู้นำกสิกรรมสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง “ผู้นำเศรษฐกิจพอเพียง หัวใจใจสู้” ณ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน ทั้ง ๑๑ แห่ง
- ๑.๑.๕ ฝึกอบรมหลักสูตรการออกแบบเชิงภูมิสังคมไทยเพื่อการพึ่งตนเองและรองรับภัยพิบัติ “โคก หนอง นา โมเดล” ณ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน ทั้ง ๑๑ แห่ง
- ๑.๑.๖ สนับสนุนการพัฒนาพัฒนาปรับปรุงพื้นที่ ศพช. ๑๑ แห่ง

๑.๒ ผลการดำเนินงาน

๑.๒.๑ บันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับหน่วยงาน ๗ ภาคี

๑) ดำเนินการเมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๖๒ ณ เชื้อนภูมิพล จังหวัดตาก

๒) ภาคีที่ร่วมบันทึกความร่วมมือ ๗ ภาคี ๑๐ หน่วยงาน ได้แก่

๒.๑) กรมการพัฒนาชุมชน

๒.๒) การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

๒.๓) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง(สจล.)

๒.๔) มูลนิธิสิริกรรมธรรมชาติ

๒.๕) มูลนิธิ รักรักษ์ดิน รักรักษ์น้ำ (Earth Safe Foundation)

๒.๖) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)

๒.๗) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครินทร์

๒.๘) มหาวิทยาลัยแม่โจ้

๒.๙) มูลนิธิสภาคริสตจักรฯ

๒.๑๐) บริษัทเอามือสามัคคีวิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัด

๑.๒.๒ สร้างการรับรู้แก่ผู้บริหารระดับกรมฯ และพัฒนาการจังหวัด

๑) ดำเนินการระหว่างวันที่ ๑๗ - ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๒

๒) ดำเนินการ ณ ศูนย์สิริกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง จังหวัดชลบุรี จำนวน ๑ รุ่น ๙๐ คน

๑.๒.๓ สร้างทีมขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ฯ ประกอบด้วย บุคลากรศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน

ทั้ง ๑๑ แห่ง และเครือข่ายสิริกรรมธรรมชาติ

๑) ดำเนินการระหว่างวันที่ ๒๓ - ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๒

๒) ดำเนินการ ณ ศูนย์สิริกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง จังหวัดชลบุรี จำนวน ๑ รุ่น ๑๑๐ คน

๑.๒.๔ ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตร การพัฒนาผู้นำกิจกรรมสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง

“ผู้นำเศรษฐกิจพอเพียง หัวใจใส” ณ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน ทั้ง ๑๑ แห่ง รวมจำนวน ๑,๑๐๐ คน

๑) ดำเนินการในเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

๒) ดำเนินการ ณ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน ๑๑ แห่ง ๑๑ รุ่น ๆ ละ ๑๐๐ คน

รวมทั้งสิ้น ๑,๑๐๐ คน ระยะเวลารุ่นละ ๕ วัน

๒.๑) ผู้เข้าอบรมจำนวน ๑,๑๐๐ คน แยกเป็นเพศชาย ร้อยละ ๗๐.๑๓ เพศหญิง ร้อยละ ๒๙.๘๗ เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ ๔๔.๖๘ ระดับประถมศึกษา ร้อยละ ๓๑.๒๗ ระดับปริญญาตรี ร้อยละ ๑๕.๑๙ ระดับปริญญาโท ร้อยละ ๗.๕๙ และอื่น ๆ ร้อยละ ๑.๒๗ ตามลำดับ

๒.๒) ผู้เข้าอบรมร้อยละ ๖๖.๐๘ ดำเนินกิจกรรมแบบเกษตรผสมผสาน ร้อยละ ๑๐.๘๙ ดำเนินกิจกรรมตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ และดำเนินการแบบเกษตรกรรมด้านอื่น ๆ (ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ทอผ้า สวนยาง) ร้อยละ ๘.๔๘ มีเพียงร้อยละ ๑๔.๕๕ ที่ดำเนินงานตามแนวทางโคก หนอง นา โมเดล และผู้ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนาผู้นำกิจกรรมสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง มีความตั้งใจกลับไปดำเนินกิจกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง “โคก หนอง นา โมเดล” ร้อยละ ๙๙.๒๖ (จำนวน ๑,๐๙๑ คน) มีเพียงร้อยละ ๐.๗๖ ที่ยังต้องรอสักระยะ

๒.๓) กิจกรรม “เอามือสามัคคี” กิจกรรมที่เกิดขึ้นจากกระบวนการฝึกอบรม เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกับระหว่างผู้เข้าอบรม เกิดกระแสการดำเนินงานกระจายไปในพื้นที่ระดับจังหวัด ดังนี้

(๑) ดำเนินการในเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม ๒๕๖๓

(๒) ดำเนินการ ๖๐ ครั้ง ในพื้นที่ ๕๑ จังหวัด จำนวน ๗,๙๙๐ คน

(๓) กิจกรรมที่ดำเนินการ ได้แก่

(๓.๑) ขุดคลองไส้ไก่ ๖,๖๗๑ เมตร

- (๓.๒) ขุดหลุมขมขมครก ๖๑ หลุม
- (๓.๓) ขุดร่องแปลงผัก ๑ งาน
- (๓.๔) ปลุกป่า ๕ ระดับ ๑,๙๒๐ ต้น
- (๓.๕) ห่มดิน ๖๔ ไร่ ๓ งาน
- (๓.๖) ทำปุ๋ยชีวภาพ ๒,๗๐๐ กก.
- (๓.๗) ทำปุ๋ยน้ำหมักรสจืด ๑๘๐ ลิตร
- (๓.๘) ทำแซนด์วิชปลา ๙ กระชัง
- (๓.๙) ขุดนาขั้นบันได ๒ แปลง (ยาว ๑๐ ม.)
- (๓.๑๐) ลอกคลอง ๘ ร่อง
- (๓.๑๑) ลูกระเบิดจุลินทรีย์
- (๓.๑๒) เตรียมดินเพาะชำ
- (๓.๑๓) ฝังล้อยางถอดบดพรีเรียน
- (๓.๑๔) รับประทานอาหารร่วมกัน

๑.๒.๕ ฝึกอบรมหลักสูตรการออกแบบเชิงภูมิสังคมไทยเพื่อการพึ่งตนเองและรองรับภัยพิบัติ “โคก หนอง นา โมเดล” ณ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน ทั้ง ๑๑ แห่ง

- ๑) ดำเนินการ ๕ รุ่น ๆ ละ ๕๐ คน รวม ๒๕๐ คน
- ๒) ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนที่ดำเนินการได้ ๕ แห่ง ได้แก่ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนชลบุรี ลำปาง นครศรีธรรมราช เพชรบุรี และศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก
- ๓) ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนที่ยังไม่ดำเนินการ เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) ๖ แห่ง และปรับวิธีการดำเนินงานเป็นการจ้างออกแบบจำนวน ๓๐๐ แปลง ในพื้นที่ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนอุบลราชธานี อุตรธานี สระบุรี นครราชสีมา พิษณุโลก และศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนยะลา กำหนดดำเนินงานในไตรมาส ๓-๔

๑.๒.๖ สนับสนุนการพัฒนาพัฒนาปรับปรุงพื้นที่ ศพช.๑๑ แห่ง

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนออกแบบและปรับปรุงพื้นที่ สภาพแวดล้อมในพื้นที่ศูนย์การเรียนรู้ฯ จำนวน ๘ ฐานเรียนรู้ ประกอบด้วย

- ๑) คนรักซ์ป่า
- ๒) คนรักซ์น้ำ
- ๓) คนเอาถ่าน
- ๔) คนรักซ์แม่ธรณี
- ๕) คนรักซ์สุขภาพ
- ๖) คนมีน้ำยา
- ๗) คนรักซ์แม่โพสพ
- ๘) คนพอเพียง

๒. โครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล”

เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) จึงมีการขยายผลการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบ โดยปรับรูปแบบการดำเนินการ และขยายผลการดำเนินงานไปในพื้นที่ระดับจังหวัด เพื่อให้เป็นศูนย์ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล” งบประมาณ ๙,๙๐๐,๐๐๐ บาท กำหนดแผนการดำเนินในไตรมาสที่ ๓ - ๔ ประกอบด้วย

๒.๑ การพัฒนาพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล” ในพื้นที่ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน ๑๑ แห่ง งบประมาณแห่งละ ๓๐๐,๐๐๐ บาท

๒.๑.๑ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน ๑๑ แห่ง ได้ออกแบบ ปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่ตามรูปแบบ “โคก หนอง นา โมเดล” โดยใช้หลักภูมิสังคมและความเหมาะสมของพื้นที่

๒.๑.๒ จัดกิจกรรม “เอามื้อสามัคคี” เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบ เพื่อรองรับการฝึกอบรมและการเรียนรู้แบบมีชีวิตแก่ประชาชนในงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔

๒.๒ การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล” ในพื้นที่ขยายผล ๒๒ แห่ง ในพื้นที่ ๑๕ จังหวัด ประกอบด้วย

- ๑) วิทยาลัยการพัฒนชุมชน จังหวัดชลบุรี
- ๒) ศูนย์พัฒนาอาชีพชำผักแพว จังหวัดสระบุรี
- ๓) ศูนย์สารภีท่าช้าง จังหวัดอุบลราชธานี
- ๔) ศูนย์ฝึกอาชีพบ้านฝางแดง จังหวัดสกลนคร
- ๕) ศูนย์สารภีขี้มุง จังหวัดเชียงใหม่
- ๖) ศูนย์พัฒนาอาชีพหนองบัว จังหวัดกาญจนบุรี
- ๗) ศูนย์สารภีละงู จังหวัดสตูล
- ๘) ชุมชนวัดโคกรกแก้ววงพระจันทร์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- ๙) ชุมชนวัดทิพย์สุคนธาราม จังหวัดกาญจนบุรี
- ๑๐) ชุมชนต้นน้ำนาน จังหวัดน่าน
- ๑๑) ชุมชนบ้านดอยฮาง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย
- ๑๒) ชุมชนบ้านหนองบอน อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์
- ๑๓) ชุมชนบ้านพะกอยวา อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก
- ๑๔) ชุมชนอ้อมผาง อำเภออ้อมผาง จังหวัดตาก
- ๑๕) ชุมชนกัลยาณีวัฒนา อำเภอกัลยาณีวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่
- ๑๖) ชุมชนแม่แจ่ม อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
- ๑๗) ชุมชนบ้านปิล็อกคี อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี
- ๑๘) ชุมชนบ้านแม่ฮ้าง อำเภอเงาะ จังหวัดลำปาง
- ๑๙) ชุมชนบ้านนาเรียง อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี
- ๒๐) ชุมชนรังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
- ๒๑) ชุมชนริมกก ตำบลริมกก อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย
- ๒๒) ชุมชนบ้านวังอ้อ อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี

ดำเนินการออกแบบและเริ่มดำเนินการพัฒนาพื้นที่ จำนวน ๑๙ แห่ง อยู่ระหว่างการออกแบบและการบริหารจัดการด้านพื้นที่ดำเนินการ จำนวน ๓ แห่ง ได้แก่

- ๑) ชุมชนวัดโคกรกแก้ววงพระจันทร์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- ๒) ชุมชนวัดทิพย์สุคนธาราม จังหวัดกาญจนบุรี
- ๓) ชุมชนรังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

๒.๓ การจ้างงานผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) ในพื้นที่ศูนย์เรียนรู้ต้นแบบ จำนวน ๓๓ แห่ง ๆ ละ ๓ คน ประชาชนที่ได้รับผลกระทบมีรายได้ มีงานทำและมีความรู้ด้านการพัฒนาพื้นที่รูปแบบประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล” จำนวน ๙๙ ราย

๓. โครงการเสริมสร้างและพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง

เพื่อพัฒนาผู้นำชุมชนให้เป็นแกนนำในการขับเคลื่อนชุมชนเข้มแข็งด้วยการเป็นต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ มาใช้ในการพัฒนาพื้นที่ของตน เพื่อเป็นตัวอย่างและเป็นศูนย์เรียนรู้ของชุมชน กิจกรรมที่ดำเนินการ ประกอบด้วย

๓.๑ พัฒนาผู้นำต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ รูปแบบประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล” โดยสนับสนุนวัสดุเพื่อส่งเสริมและพัฒนาอาชีพตาม จำนวน ๑,๕๐๐ คน งบประมาณรวมทั้งสิ้น ๓๒,๒๕๐,๐๐๐ บาท

๓.๒ สร้างเครือข่ายผู้นำการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ รูปแบบประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล” โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยการฝึกปฏิบัติผ่านกิจกรรม “เอามื้อสามัคคี” ในพื้นที่แปลงผู้นำต้นแบบ สร้างเครือข่ายผู้นำการเรียนรู้ จำนวน ๒๒,๕๐๐ คน งบประมาณ ๑๒,๒๒๕,๐๐๐ บาท

๔. กิจกรรมสนับสนุน ประกอบด้วย

๔.๑ ออกแบบพื้นที่ผู้นำต้นแบบรายแปลง ๓๐๐ แปลง

๔.๒ จัดทำคู่มือ / สื่อการเรียนรู้มีลติมีเดีย จำนวน ๒ เรื่อง

(๑) องค์กรความรู้ด้านการออกแบบพื้นที่ต้นแบบ

(๒) องค์กรความรู้ด้านการบริหารจัดการพื้นที่ต้นแบบเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตฯ

๔.๓ จัดทำโปรแกรมสำรวจพื้นที่การออกแบบพื้นที่ต้นแบบฯ

๔.๔ จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการติดตามและการประเมินผลฯ